

Memoriaal Edmond Lapon

Vincent Duflou

Deel 2 : DE MUSICUS EDMOND LAPON

Wie was nu Edmond LAPON voor wie een herinneringscomité werd opgericht ?

Edmond Julien LAPON werd geboren op 14 oktober 1858 als enige zoon van François LAPON, visser en stuurman ter visserij en Melanie 'T JAECKX, winkelierster. Zijn ouders waren eenvoudige mensen uit het Oostends visserskwartier, de Kleine Kaaistraat, 2. (20)

De kleine LAPON maakte in de Broederschool kennis met de muziek en volgde later muziekles in de Oostendse Muziekschool, toen nog gevestigd in de Sint-Franciscusstraat. Hij leerde er de beginselen van het vioolspel bij J. BARWOLF, de toenmalige directeur van de Oostendse Muziekschool. In de muziekschool bleek Edmond al gauw een uitblinker te zijn. Toen hij zijn muziekschool in Oostende had beëindigd, trok hij naar het conservatorium in Brugge.

Bij het Stadsbestuur diende hij een verzoekschrift in voor een subsidie ten einde zijn muziekstudies nog verder te kunnen zetten aan het Conservatorium van Brussel. Op 8 november 1875 werd zijn rekest behandeld tijdens de Gemeenteraadsvergadering. Rond die subsidieaanvraag ontpopte zich echter een discussie (21) tussen Schepen MARYSSAEL en de raadsleden JANSSENS, DE JUMNE en MARION. Deze laatste steunde sterk de subsidieaanvraag van LAPON, waarbij hij wees op zijn grote muzikale begaafdheid. De Raad besliste uiteindelijk om aan Edmond LAPON een subsidie van 300 fr. toe te kennen, maar slechts voor één jaar. Moeten wij uit het feit dat er discussie was en men finaal besliste om hem slechts voor één jaar een subsidie toe te kennen, besluiten dat er onder de raadsleden wellicht geen eensgezindheid bestond ?

Zeker is dat het uiteindelijk niet bij een eenmalige subsidie is gebleven. Ook voor de volgende jaren, van 1876 tot en met 1880 stond er in de stadsbegroting jaarlijks een bedrag ingeschreven van 300 fr. als subsidie voor LAPON om zijn muziekstudies verder te zetten aan het Koninklijk Conservatorium te Brussel.

Aan het Brusselse Conservatorium volgde hij er harmonie en fuga en behaalde hij onder meer een eerste prijs altviool.

Op 12 september 1887 (22) dong Edmond LAPON in Brussel mee naar de zo begeerde "Prix de Rome" (23). Er waren drie kandidaten voor de eerste prijs : de heren HECKERS en LEBRUN uit Gent en uiteraard onze stadsgenoot. Het onderwerp voor dat jaar was een cantate op het gedicht "Les Suppliantes" (24) van Louis DE CAESEBROODT. LAPON maakte deel uit van de laureaten. Hij behaalde de tweede prijs en zijn partituur werd in gedrukte vorm gepubliceerd.

Op zaterdag 17 september 1887 werd LAPON bij zijn terugkeer feestelijk onthaald door zijn buurtbewoners en de vissers. Zij hadden voor deze gelegenheid zijn straat feestelijk versierd. Het Stadsbestuur zelf was blijkbaar te laat op de hoogte gesteld van zijn terugkeer, zodat zij niet tijdig het nodige kon ondernemen om zijn terugkeer met meer luister te vieren. Door allerlei misverstanden is ook de receptie, die voorzien was in het station, blijkbaar niet doorgegaan. Wel zou hij om 10.00 uur ontvangen zijn geweest door het College van Burgemeester en Schepenen op het stadhuis. Vandaar keerde hij huiswaarts, gevolgd door een aanzienlijke menigte.

Tijdens de raadsvergadering van 20 september 1887 maakte raadslid MICHENS enkele bedenkingen met betrekking tot de schamele manier waarop de laureaat door het Stadsbestuur werd ontvangen. MICHENS zelf stelde voor om LAPON een aandenken te schenken en zijn geprimeerde cantate te laten opvoeren. Het College besloot unaniem te onderzoeken hoe het Stadsbestuur op haar beurt LAPON op een waardige wijze eer zou kunnen betuigen.

Pas op 22 juli 1888 werd LAPON dan officieel gehuldigd in het Kursaal, waar om 19.30 uur een Laponconcert werd georganiseerd dat werd bijgewoond door een enthousiast publiek, waaronder zijn ouders. Er was een massa volk komen opdagen voor het concert want geen enkele stoel bleef onbezet. Toen de laureaat op het podium verscheen, werd hij op een geweldig applaus onthaald.

Op het programma stonden uiteraard werken van de jonge componist. Het openingsnummer, een "Marche Triomphale" voor groot orkest, werd gevolgd door de ouverture "Jane Grey" (25). Daarna volgde het eerste gedeelte van zijn geprimeerde cantate "Les Suppliantes" voor soli, koor en orkest.

De solisten waren de dames LANDOUZY en VAN BESTEN van de Koninklijke Muntchouwburg van Brussel en de heren BOON en VANDERGOTEN. Mevrouw LANDOUZY, een sopraan, vertolkte de rol van Euadne, de weduwe van Kapaneus, terwijl mevrouw VAN BESTEN, een contra-alto, de moeder van Theseus, Aithra vertolkte. De heer BOON, tenor, stak in de rol van Adrastos, koning van Argos en de baryton VANDERGOTEN kroop in de huid van Theseus, de koning van Athene.

De koorpartijen werden verzorgd door twee Oostendse koren, de "Cercle Choral de Dames" en de "Cercle Choral Demol", een herenkoor, beiden onder leiding van de heer Ch. SIMAR.

Het symfonisch orkest werd gedirigeerd door de heer Emile PERIER.

Tijdens de pauze (26) feliciteerde de toen waarnemende Burgemeester Jacques MONTAGNIE (27), bijgestaan door Schepenen Alfons PIETERS, de componist in naam van de Stad Oostende met volgende woorden :

Monsieur Lapon,

Au noms de vos concitoyens, je vous félicite. Depuis votre départ de L'Académie de musique d'Ostende nous vous avons suivi pas à pas dans votre marche en avant dans la carrière musicale. Plus que toute autre, nous comprenons quelle énergie, quelle persévérance il vous a fallu pour triompher de tous les obstacles, et nous étions certains que le succès devait être le prix de votre travail. Le chaleureux accueil qui vous est fait aujourd'hui, est la consécration méritée de la décision du jury du Prix de Rome.

Que les dames du Cercle Choral, que les membres du Cercle Demol et leur vaillant directeur M. Simar, que Mesdames Landouzy et Van Besten, que Messieurs Boon et Vandergoten, qui sont venus nous apporter l'appui de leur talent, que l'orchestre de symphonie et son chef si sympathique, M. Em. Perier, que tous ceux enfin qui ont coopéré à n'importe quel titre, à l'éclat de cette fête, reçoivent ici nos remerciements.

La ville d'Ostende est fière de son enfant, et compte sur vous Monsieur Lapon.

Nous sommes persuadés que le succès obtenu sera considéré par vous comme un encouragement à persévérer et que l'oeuvre que nous applaudissons ce soir sera suivie de bien d'autres, qui seront en tous points dignes de leur aînée. Qu'il me soit permis, Monsieur Lapon, de vous remettre, au nom de la ville d'Ostende, ces oeuvres de l'immortel Wagner, comme un témoignage de gratitude et de reconnaissance.

"Walküre", "Siegfried", "Die Meistersinger von Nürnberg" en "Lohengrin" waren de titels van de partituren die LAPON als geschenk kreeg. LAPON had een zeer grote bewondering voor die componist, wellicht vandaar die keuze.

Daarna volgde het tweede gedeelte van de cantate. De uitvoering was uitstekend en de artiesten, inzonder LAPON, werden op een gemeend en langdurig applaus onthaald :

"M. Lapon, rappelé par deux fois, est venu saluer le public
"enthousiasme, acclamant cet enfant d'Ostende, qui fait
"honneur à sa ville natale" (28)

Na het concert werd er nog een huldigingsvuurwerk afgeschoten van op het strand.

Voor iemand als ik, die nooit enig muziekonderricht heeft gevolgd, laat staan kan bogen op een rijke kennis van de klassieke componisten en hun oeuvre, is het moeilijk om de muziek van LAPON te definiëren. Ik waag mij dan ook niet om enige commentaar te geven op dat vlak en beperk mij dan ook tot het aanhalen van de woorden van, naar ik meen te mogen aannemen, kenners :

"La musique de Lapon est très méritante; elle a de l'émotion
"et de la distinction, le musicien a donné à son oeuvre un
"cachet légèrement archaïque rappelant Gluck, ce qui ne
"l'empêche pas d'être en même temps bien moderne de facture
"et de sentiment, dans une teinte un peu grise, peut-être,
"mais qui ne manque pas de charme" (29)

"Les compositions de M. Lapon sont d'une importante envergure.
"Elles sont écrites d'inspiration, avec originalité et portent
"la marque d'un tempérament artistique peu commun.
"L'orchestration ne laisse rien à désirer; elle est faite avec
"art, avec goût en connaissance de cause" (30)

Het zou heel wat voeten in de aarde hebben gehad om alle werken van Edmond LAPON op te zoeken, maar slechts een gedeelte van zijn oeuvre werd uitgegeven. (31) Wij mogen zeker aannemen dat een aantal werken verloren zullen zijn gegaan. Uit wat bewaard en gekend is, stel ik vast dat Edmond LAPON diverse genres heeft beoefend. Hij componeerde cantates, o.a. "In 't Elfen-woud" (1885) en "Les Suppliantes" (1887); sonates, o.a. voor piano en viool; marchen, o.a. "Marche Triomphale" voor groot orkest; romances, o.a. voor alto en viool; ouvertures, o.a. "Jane Grey" en menuetten. Ook religieuze muziek werd door hem gecomponeerd, o.a. "O Salutaris" en mismuziek voor groot orkest. Verder schreef hij ook nog een operette en liederen o.a. "Lieders Flamands". Ook didactisch werk behoorde tot zijn oeuvre. Zo ontwikkelde hij een methode voor vioolspel.

Edmond LAPON huwde met Charlotte JONIAU (32), een pianiste en kreeg één zoon, Jules, die later uitweek naar Portugal om er een bloeiende, winstgevende zaak op te starten.

Toen in 1888 Joseph MICHEL, directeur van de Oostendse Muziekschool overleed, boden zich 23 kandidaten aan voor de vacante plaats van directeur. Na grondig onderzoek van die kandidaturen door de Administratieve Commissie van de Muziek-academie, bracht zij op 31 oktober 1888 verslag uit aan de Gemeenteraad. Slechts drie kandidaten werden weerhouden en voorgedragen aan de Raad : Edmond LAPON, de Bruggeling Louis MAES en de Leuenaar Jules DE SWERT.

Uit dit verslag kunnen volgende interessante passages worden aangipt :

"... L'article 4 du règlement du 1 Décembre 1879 dispose que :
"le directeur est chargé de donner les cours de piano et
"d'harmonie. ..."

'... Le choix du Conseil Communal doit donc se porter sur un
"artiste capable :

"1° de diriger efficacement l'enseignement dans notre école
"(qui compte en ce moment 520 élèves);

"2° de donner les cours d'harmonie et de piano;

"3° de diriger en second, dans tous les cas, et au besoin
"en premier, les importants concerts et les solennités

"musicales du Kursaal. ..."

Over Edmond LAPON schrijft de commissie onder meer :

"... M. Lapon fait remarquer dans sa pétition qu'il ne
"pourrait donner les cours de piano et il propose qu'on lui
"adjoigne un professeur spécial pour cet instrument
"M. Lapon n'a jamais dirigé d'orchestre en dehors de sa
"cantate, dont l'audition a eu lieu pendant la saison dernière
"au Kursaal d'Ostende."

Over Louis MAES lezen we :

"Cet artiste a remporté au conservatoire de Bruxelles, les
"premiers prix de piano, d'orgue, d'harmonie et de fugue; il
"est en ce moment 1 pianiste au théâtre de La Monnaie et
"professeur d'orgue au Conservatoire de Bruges. M. Maes est
"reconnu comme un des meilleurs professeurs de piano et
"d'orgue de la capitale, ..."

Over Jules DE SWERT staat er in het rapport :

"M. Jules De Swert, né à Louvain en 1844, est reconnu comme
"le plus grand virtuose du violoncelle de notre époque. Sa
"renommée artistique comme virtuose, comme compositeur et
"comme concert-meister est absolument hors de pair...."

"... Il fut pendant 7 ans Concert-meister de la
"chapelle Impériale d'Allemagne, puis il fut appelé à Bayreuth
"par Richard Wagner, pour diriger en cette même qualité, les
"représentations modèles de la Tétralogie.

"Outre ces titres, M. J. De Swert possède une connaissance
"approfondie du piano, ayant collaboré activement depuis 20
"ans à toutes les grandes manifestations musicales en Europe".

"... M. De Swert possède les connaissances les plus étendues
"sous le rapport de la direction de l'orchestre. ..."

DE SWERT was dus iemand met een zeer rijke ervaring en een meer dan indrukwekkend curriculum vitae. Hij was duidelijk de meerdere van LAPON, die nog maar aan het prille begin van zijn carrière stond. Voortgaande op het rapport van de commissie beantwoordde DE SWERT dan ook het meest aan de gestelde vereisten voor de functie van directeur, zodat LAPON uiteindelijk de duimen moest leggen tegen de Leuvenaar die, tijdens de besloten vergadering van de Gemeenteraad van 6 november 1888, werd aangesteld als opvolger van Joseph MICHEL.

Deze benoeming leidde echter tot een heftige perspolemie. Het katholieke blad La Feuille d'Ostende, nam dit niet en was van oordeel dat het Stadsbestuur de voorkeur had moeten geven aan een stadsgenoot. Ze vond deze benoeming schandalig en onrechtvaardig. De pers sprak zelf van een misdaad.

Tijdens de Gemeenteraad van 20 november 1888 reageerde Burgemeester MONTAGNIE op deze aantijgingen. Na voorlezing van het rapport van de Administratieve Commissie van de Muziekacademie, besloot hij dat de Raad uiteindelijk niets anders had gedaan dan het verstrekte advies te volgen. Verder wees hij erop dat het Stadsbestuur voor onze stadsgenoot alles

had gedaan wat van hen verwacht werd, door hem enkele maanden voordien openlijk hulde te brengen in het Kursaal. Trouwens alle kosten (33) van deze viering werden door de Stad Oostende gedragen en daarenboven had men LAPON ook nog een geschenk gegeven.

La Feuille d'Ostende nam echter geen genoegen met de verantwoording van Burgemeester MONTAGNIE en beweerde dat men de reglementen omzeilde al naargelang de kandidaat. De pers staafde haar bewering door te verwijzen naar de benoeming van de vorige directeur Joseph MICHEL. Toen stond er in het reglement uitdrukkelijk gestipuleerd dat de directeur de Nederlandse taal moest kennen. De heer MICHEL kende geen Nederlands. Bijgevolg concludeerde de krant dat voor vreemdelingen het reglement van geen tel was terwijl het stipt werd nageleefd als het een stadsgenoot betrof.

De krant was ook de mening toegedaan dat een musicus als DE SWERT aan het hoofd moest staan van een conservatorium en niet van een gewone muziekschool. Als directeur voor onze muziekschool volstond het iemand te benoemen die uitstekend muzikaal basisonderricht kon verstrekken. Volgens La Feuille d'Ostende hadden leerlingen veel meer aan een degelijk leraar dan aan een muzikaal genie die het moeilijk zou hebben om zich te profileren op het niveau van het muzikaal basisonderwijs. LAPON ware de geknipte persoon geweest voor deze functie, daar hij zelf ooit leerling was geweest aan onze muziekschool en dus de muzikale vatbaarheid van onze lokale jeugd kende. LAPON kon tevens bogen op ervaring als lesgever daar hij reeds zeven jaar verbonden was aan het Brusselse Conservatorium als repetitor altviool bij professor FIRKET.

De krant spuide ook kritiek aan het adres van de Administratieve Commissie omdat zij bepaalde zaken had verzwegen in haar rapport. Met betrekking tot het pianospel van LAPON stond er in het rapport inderdaad te lezen dat LAPON voorstelde een pianoleraar aan te stellen, maar de commissie verzweg echter dat hij bereid was die leraar zelf te betalen.

Wat het dirigeren van een orkest betrof, kon dat voor Edmond LAPON geen probleem vormen ondanks het feit dat hij tot dan toe maar eenmaal een orkest had geleid en dit op zijn huldiging op 22 juli 1888. Hij deed dat toen zo overtuigend en met zoveel brio dat dit een garantie was voor de toekomst.

Kan men het de Raad kwalijk nemen dat zij zich steunde op het advies van de commissie en koos voor de meest gereputeerde kandidaat? Ik meen van niet, dat lijkt mij trouwens ook het meest logische, want anders moet het nut van dergelijke commissies in vraag worden gesteld.

Daartegenover plaatste de pers ook een aantal terechte tegenargumenten. Hun bewering dat LAPON een evenwaardige directeur had kunnen zijn, kan eveneens worden beaamd. Uit die pennestrijd is het moeilijk op te maken wie juist of verkeerd handelde. Misschien waren er nog andere delicate factoren die een rol hebben gespeeld in dit benoemingsdossier en die men liever wijselijk verzweg.

Zeker is dat LAPON die door het Stadsbestuur enkele maanden voordien werd opgehemeld, zich door datzelfde Bestuur in zijn eer gekrennd voelde omdat het een "vreemdeling" benoemde die enkel gekend was door zijn reputatie.

- (20) De Korte Kaaistraat heet nu Paster Pypestraat.
- (21) De inhoud van deze discussie werd niet opgenomen in het gemeenteraadsverslag van 8 november 1875.
- (22) In *De Zeewacht*, jg. 33, nr. 38, 17.09.1927, pag. 1, is er een foute verwijzing naar het jaar 1885.
- (23) Prix de Rome is de grote prijs van staatswege toegekend aan leerlingen in compositie aan het conservatorium te Parijs en te Brussel. Aan de laureaat worden de middelen verstrekt voor een vierjarig verblijf voor verdere studies te Rome.
- (24) Dit gedicht is gebaseerd op de Griekse tragedie "Hiketides" (= De Smekelingen) van Euripides (ca. 420 vr. C.) De moeders van de bij Thebe gesneuvelde zeven Argivische helden, waaronder o.a. Kapaneus, roepen met Adrostos, koning van Argos, de hulp in van Theseus om de uitlevering van de lijken van de helden te verkrijgen. De Thebanen weigeren, maar Theseus weet hen te verslaan en bewijst de lijken een laatste eer.
- (25) De ouverture Jane Grey verhaalt de dood van de gewezen Engelse koningin, dochter van Henry Grey, hertog van Suffolk. Jane was van moeders zijde met de Tudors verwant. In 1553 huwde zij lord Guilford Dudley. Tegen haar zin in werd zij door de protestanten op de Engelse troon geplaatst. Ze werd koningin van Engeland op 10 juli 1553, maar negen dagen later trad zij af en werd zij opgevolgd door Mary Tudor, dochter van Henry VIII. Mary Tudor liet haar rivale Jane Grey, lord Guilford Dudley en Henry Grey gevangen nemen. Samen werden ze in de Tower onthoofd.
- (26) Tijdens de pauze werd er bij het talrijke publiek een omhaling gedaan ten voordele van de in Oostende recent opgerichte crèche Louise-Marie. Meer dan 1.100 fr. werd er ingezameld.
- (27) Jacques MONTAGNIE is pas vanaf 29 september 1888 benoemd geworden tot burgemeester.
- (28) Uit *L'Echo d'Ostende*, jg. 24, nr. 58, 29.08.1888, pag. 2.
- (29) Uit *L'Echo d'Ostende*, jg. 24, nr. 57, 26.07.1888, pag. 2.
- (30) Uit *Feuille d'Ostende*, jg. 72, nr. 5881, 17.08.1810, pag. 2.
- (31) De gepubliceerde werken van Edmond LAPON kunnen worden geraadpleegd in de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium te Brussel.
- (32) Zij overleed echter voortijdig in het voorjaar van 1891. Haar sterfdatum situeert zich ergens tussen 15.03.1891 en 05.06.1891.
- (33) De kosten bedroegen 3.000 fr., waarvan 2.400 fr. voor de eigenlijke huldiging en 600 fr. voor het geschenk.